

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет хореографічного мистецтва
Кафедра народної хореографії

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ

Хореографічна імпровізація у народному танці

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність 024 «Хореографія»
Освітня програма «Народна хореографія»
Ступінь «Бакалавр»

Харків, 2024

УДК 792.8.071.2.027.5(042.4)

X 65

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 8 від 28.02.2024)

Рекомендовано радою факультету хореографічного мистецтва
(протокол №6 від 25.01.2024 р.)

Рецензенти:

Каріна ОСТРОВСЬКА, завідувач кафедри народної хореографії
ХДАК, доцент кафедри народної хореографії ХДАК

Євгенія ЯНИНА-ЛЕДОВСЬКА, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри сучасної та бальної хореографії ХДАК

Укладач:

Мостова Ірина Сергіївна, доцент кафедри народної хореографії,
кандидат мистецтвознавства

X 65 **Хореографічна імпровізація у народному танці** : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 024 «Хореографія», освітня програма «Народна хореографія» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. мистецтва, Каф. народної хореогр. ; [уклад. І. С. Мостова]. Харків : ХДАК, 2024. 14 с.

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «**Хореографічна імпровізація у народному танці**» для освітньої програми «Народна хореографія» відображає теоретичний матеріал курсу, допомагає сформуванню загального уявлення про предмет вивчення, правильно зорієнтуватися в даній галузі знань.

УДК 793.31.027.5(042.4)

© Харківська державна академія культури, 2024 рік

© Мостова І. С., 2024 рік

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3 (8 семестр – 3 кредити)	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність 024 «Хореографія» Освітня програма «Народна хореографія»	Рік підготовки:
		4-й
		Семестр
		8-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійна робота студента – 4	Ступінь «Бакалавр»	4 год.
		Практичні
		26 год.
		Індивідуальні завдання:
		Самостійна робота
		60 год.
Вид контролю		
	екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: **30 / 60**

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Конспект лекцій з дисципліни «Мистецтво балетмейстера»	7
Лекція 1. Мета і завдання курсу «Хореографічна імпровізація у народному танці».	7
Лекція 2. Основні принципи та методи імпровізації.	10

ВСТУП

Конспект лекцій з дисципліни «Хореографічна імпровізація у народному танці» для освітньої програми «Народна хореографія» розроблений відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою. Змістовність тем визначена для мінімальної кількості годин за стандартом.

Вивчення програмних матеріалів предмета базується на взаємодії з іншими мистецтвознавчими та спеціальними дисциплінами. Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти удосконалюють набуті раніше знання та навички з виконавської та балетмейстерської майстерності, посилюють розвиток танцювальної фантазії, удосконалюють вміння імпровізувати відповідно до заданої теми. Засвоєні на достатньому рівні знання та вміння дозволяють створювати авторські танці, різні за формою та композиційною будовою.

За результатами ознайомлення з дисципліною здобувачі вищої освіти набуває наступних компетентностей: здатність застосовувати теорію та сучасні практики хореографічного мистецтва, усвідомлення його як специфічного творчого відображення дійсності, проектування художньої реальності в хореографічних образах; здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової хореографічної діяльності (виконавської, викладацької, балетмейстерської та організаційної); здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових, профільних, фахових закладах освіти; здатність сприймати новітні концепції, усвідомлювати багатоманітність сучасних танцювальних практик, необхідність їх осмислення та інтегрування в актуальний контекст з врахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини; здатність здійснювати репетиційну діяльність, ставити та вирішувати професійні завдання, творчо співпрацювати з учасниками творчого процесу; здатність забезпечувати високий рівень володіння танцювальними техніками, виконавськими прийомами, застосовувати їх як виражальний засіб; здатність застосовувати набуті виконавські навички в концертно-сценічній діяльності, підпорядковуючи їх завданням хореографічного

проекту; здатність дотримуватись толерантності у міжособистісних стосунках, етичних і добродійних взаємовідносин у сфері виробничої діяльності; здатність враховувати економічні, організаційні та правові аспекти професійної діяльності.

Вивчення дисципліни передбачає набуття наступних **програмних результатів**: розуміти хореографію як мистецький феномен, розрізнати основні тенденції її розвитку, класифікувати види, напрями, стилі хореографії; володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом; розуміти хореографію як засіб ствердження національної самосвідомості та ідентичності; використовувати інноваційні технології, оптимальні засоби, методика, спрямовані на удосконалення професійної діяльності, підвищення особистісного рівня володіння фахом; розуміти і вміти застосовувати на практиці сучасні стратегії збереження та примноження культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва; володіти принципами створення хореографічного твору, реалізуючи практичне втілення творчого задуму відповідно до особистісних якостей автора; мати навички використання традиційних та інноваційних методик викладання фахових дисциплін; аналізувати і оцінювати результати педагогічної, асистентсько-балетмейстерської, виконавської, організаційної діяльності; мати навички викладання фахових дисциплін, створення необхідного методичного забезпечення і підтримки навчання здобувачів освіти; знаходити оптимальні підходи до формування та розвитку творчої особистості; знаходити оптимальні виконавські прийоми для втілення хореографічного образу; вдосконалювати виконавські навички і прийоми в процесі підготовки та участі у фестивалях і конкурсах.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ «Мистецтво балетмейстера»

Лекція 1

Тема. Мета та завдання курсу «Хореографічна імпровізація у народному танці».

План лекції

1. Визначення мети дисципліни та поняття хореографічної імпровізації.
2. Імпровізація у народному танці.
3. Спрямованість і завдання курсу.

Основний зміст лекції

Мета – формування та удосконалення імпровізаційних навичок.

Хореографічна імпровізація — один із базових інструментів розвитку виконавських та балетмейстерських здібностей у процесі опанування хореографічного мистецтва на різних рівнях підготовки. Специфіка цього процесу полягає в його спонтанності й тимчасовості. Хореографічна імпровізація створюється в цей період та в цьому просторі, її неможливо повторити, вона залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, що супроводжують сучасну реальність. Теоретичні дослідження цього наукового об'єкта зумовлюються пошуком інноваційних методик розвитку здібностей хореографів-виконавців, педагогів та балетмейстерів. І, якщо хореографічна імпровізація в сучасному хореографічному мистецтві вже має досить багато наукових презентацій, то імпровізація в народному танці потребує ретельнішого дослідження.

Специфіка народного танцю, як одного прадавніх видів народної творчості, полягає саме в його імпровізаційності. Комплекс календарних та родинно-побутових свят, що базувався на виконанні певних обрядових дій, невід'ємно вмщував народний імпровізаційний танець. Імпровізаційність народного танцю виявлялась у виконанні одиночних танців, головною метою яких була демонстрація танцювальних здібностей та найпрезентативніших якостей характеру парубка або дівчини; парних танцях, що виконували комунікативну та родинно-стимулюючу функції; масових танцях, які дозволяли одночасно демонструвати власний творчий

потенціал усім учасникам народного свята. Імпровізація була важливим компонентом обрядових хороводів і хороводних ігор. В обрядових хороводах від уміння хороводниці імпровізувати залежали обрання та різноманіття танцювальних рисунків, напрямок та кількість змін у русі, сам рух. В ігрових хороводах, що були важливим елементом обрядової дії, від уміння імпровізувати залежали сталість та збереженість традиції, сакральне й магічне призначення танцю, збереження його обрядових функцій.

Навчальний курс спрямований на удосконалення імпровізаційних компетентностей в народному та народно-сценічному танці. Формування імпровізаційних навичок спирається на досконале знання народного танцю різних, національностей, особливостей побудови композиції фольклорних та народно-сценічних танців, історичних та соціокультурних аспектів розвитку певної країни. Дисципліна удосконалює балетмейстерські навички, що були отримані протягом навчання, розвиває виконавську майстерність, техніку, емоційну виразність, вміння створювати хореографічні образи відповідно до національності, реалізовувати музичні твори виразними засобами хореографічного мистецтва. Форма проведення занять: лекції, практичні та самостійна робота. Теоретична частина дисципліни формує необхідні знання з методики імпровізації та надає базові поняття. Практичні заняття удосконалюють та розвивають балетмейстерські здібності, підвищують виконавські та виразні можливості танцівників, формують імпровізаційні навички та вміння. Самостійна робота здобувачів вищої освіти розрахована відповідно до стандартів вищої освіти.

Навчальний курс закладає фундамент для подальшої практичної балетмейстерської діяльності, розвиває фантазію, комунікативність, вміння співпрацювати в команді, формує необхідні керівницькі навички, розвиває просторове бачення, вміння передавати характер та створювати нові комбінації та рухи відповідно до певної національності.

В процесі навчання здобувач вищої освіти опановують методи імпровізації, знайомиться з теоретичними аспектами імпровізаційної діяльності, опановує основні вправи, засвоює принципи імпровізації в просторі, роботи в парі, вивчає теоретичні

аспекти масової імпровізації, вчиться створювати етюди, спираючись на методи імпровізації.

Засвоєні на достатньому рівні знання та вміння дозволяють удосконалити процес створення авторських танців, імпровізувати відповідно до почутого музичного матеріалу, характеру, обставин, національності та інших умов створення перформативного видовища. Окрім того, дисципліна знайомить з розробками у галузі хореографічної імпровізації видатних балетмейстерів України та Світу.

Здобувач підвищую свою здатність мобільно створювати танцювальні комбінації, етюди та хореографічні твори, а також розвиває власний балетмейстерський смак.

Питання до самоконтролю.

1. Поняття хореографічної імпровізації.
2. Основні принципи хореографічної імпровізації у народному танці.

Список використаних джерел

1. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни та поняття: енциклоп. вид.: у 2 т. Т. 2 (М–Я). Київ : Інститут культурології НАМ, 2010. 256 с.
2. Голдрич О. С. Хореографія / О. С. Голдрич. — Львів : Край, 2003. — 158 с.
3. Грек В. Імпровізація в хореографії: поліаспектність проявів / Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: зб. наук. пр., 2019, №2 (2019), с. 463-466
4. Колногузенко Б. Хореографічне мистецтво / Борис Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2008. – 232 с.
5. Мистецтво балетмейстера [Електронний ресурс] : конспект лекцій з дисципліни, галузь знань 02 "Культура і мистецтво", спец. 024 "Хореогр.", освітня програма "Нар. хореогр.", ступінь "Бакалавр" / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. мистецтва, Каф. нар. хореогр. ; уклад.: К. Б. М., Мостова І. С. ; М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. мистецтва, Каф. нар. хореогр. ; [уклад.: Колногузенко Б. М., Мостова І. С.]. — Харків : ХДАК, 2019. — 98 с.

6. Мистецтво балетмейстера [Електронний ресурс] : програма та навч.-метод. матеріали до дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти освітньо-проф. програмі "Нар. хореогр." / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Каф. нар. хореогр. ; [уклад.: Ірина Мостова, Людмила Філь]. — Харків : ХДАК, 2021. — 50 с.
7. Хоцянівська Л. Ф., Рехвіашвілі А. Ю. Методика виконання імпровізації та контактної імпровізації: навчальний посібник. Київ : КНУКіМ, 2017. 104 с.
8. Хоцяновська Л. Ф. Імпровізація як засіб розвитку творчих здібностей на уроках з мистецтва балетмейстера. Культура України. Серія «Мистецтвознавство». 2018. Вип. 59. С. 240–245.
9. Янина-Ледовська Є. В. Напрямки та тенденції розвитку контактної імпровізації у контексті сучасної хореографії. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2010. № 1. С. 247–249.

Лекція 2

Тема. Основні принципи та методи імпровізації

План лекції

1. Основа імпровізації у народно-сценічному танці.
2. Засоби формування імпровізаційних навичок.
3. Форми імпровізації.

Основний зміст лекції

Імпровізація в процесі опанування народно-сценічного танцю спирається у своїй сутності на фундаментальні традиції народного танцю, але розвивається в контексті надбань сучасної хореографічної методології. У процесі імпровізації в уроках народно-сценічного танцю першочерговим залишається чітке відтворення національного характеру та фольклорної традиції.

Обов'язковою характеристикою імпровізації є наявність певного образу (національного або індивідуального). Відтак, імпровізація може формуватись навколо обох зазначених аспектів: втілювати національні характеристики, реалізовувати музичний образ або образ,

запропонований ззовні. Окрім того, імпровізація може гуртуватись навколо емоційного стану і втілювати його в елементах рухової практики, з урахуванням національного темпераменту.

Для формування імпровізаційних навичок можна використовувати спектр завдань, що відпрацьовані сучасним хореографічним мистецтвом. До таких завдань можуть належати:

1. імпровізації з урахуванням переміщення в горизонтальній та вертикальній площинах, вправи на відчуття тіла в просторі;
 2. групова імпровізація, з урахуванням переміщення та взаємодії з декількома партнерами одночасно.
1. вправи на використання контрастних рухів.

Основними імпровізаційними формами в процесі формування виконавських та балетмейстерських компетентностей можуть бути етюди та варіації на пропоновану тему.

Імпровізація в народно-сценічному танці — основоположне явище, що споконвіку забезпечувало розвиток виконавської майстерності в соціокультурному середовищі. Використання імпровізації в навчальному процесі забезпечує розвиток необхідних компетентностей та вдосконалює здобуті практичні знання з інших хореографічних дисциплін.

Питання до самоконтролю.

1. Специфіка імпровізації у народно-сценічному танці.
2. Засоби формування навичок імпровізації.

Список використаних джерел

1. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни та поняття: енциклоп. вид.: у 2 т. Т. 2 (М–Я). Київ : Інститут культурології НАМ, 2010. 256 с.
2. Голдрич О. С. Хореографія / О. С. Голдрич. — Львів : Край, 2003. — 158 с.
3. Грек В. Імпровізація в хореографії: поліаспектність проявів / Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: зб. наук. пр., 2019, №2 (2019), с. 463-466
4. Колногузенко Б. Хореографічне мистецтво / Борис Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2008. – 232 с.
5. Мистецтво балетмейстера [Електронний ресурс] : конспект лекцій з дисципліни, галузь знань 02 "Культура і мистецтво", спец. 024 "Хореогр.", освітня програма "Нар. хореогр.", ступінь

- "Бакалавр" / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. мистецтва, Каф. нар. хореогр. ; уклад.: К. Б. М., Мостова І. С. ; М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. мистецтва, Каф. нар. хореогр. ; [уклад.: Колногузенко Б. М., Мостова І. С.]. — Харків : ХДАК, 2019. — 98 с.
6. Мистецтво балетмейстера [Електронний ресурс] : програма та навч.-метод. матеріали до дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти освітньо-проф. програмі "Нар. хореогр." / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Каф. нар. хореогр. ; [уклад.: Ірина Мостова, Людмила Філь]. — Харків : ХДАК, 2021. — 50 с.
 7. Хоцянівська Л. Ф., Рехвіашвілі А. Ю. Методика виконання імпровізації та контактної імпровізації: навчальний посібник. Київ : КНУКіМ, 2017. 104 с.
 8. Хоцяновська Л. Ф. Імпровізація як засіб розвитку творчих здібностей на уроках з мистецтва балетмейстера. Культура України. Серія «Мистецтвознавство». 2018. Вип. 59. С. 240–245.
 9. Янина-Ледовська Є. В. Напрямки та тенденції розвитку контактної імпровізації у контексті сучасної хореографії. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2010. № 1. С. 247–249. Колногузенко Б. М. Види мистецтва та хореографії, Харків : ХДАК, 2009, 2014

Навчальне видання

ХОРЕОГРАФІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ У НАРОДНОМУ ТАНЦІ

Конспект лекцій
для студентів факультету хореографічного мистецтва
спеціальність 024 «Хореографія»,
освітня програма «Народна хореографія»
ступінь «Бакалавр»

Укладач:

Мостова Ірина Сергіївна,
доцент кафедри народної хореографії, кандидат мистецтвознавства

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір та верстка Мостова І. С.

План 2024

Підписано для друку 28.02.2024
Формат 60x84/16, Гарнітура «Times»
Папір для друк. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. __ Обл.-вид. арк.: __ Тираж 50. Зам №

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки